

2008/2009 PROJEKTÖPPE JUURUTAMINE OSKUSAINETES

Projektis esitatud ideed on formeerunud 2-3 aastase töö tulemusena. Protsess sai alguse 2005 aastal, külastades üht eripärast näitust. Näitusel sai taie autoritega vesteldud ning edaspidisele koostööle alus pandud. Üks autoritest, Sülvi Sarapuu oli lahkelt nõus puuteraamatute teemal konsultatsioone jagama ja et ta ise on pime inimene, siis oskas ta väga häid soovitusi ning üldist nõu ka informatsiooni otsimiseks anda. Edasine tegevus toimus juba nõ tõusvas tempos, ehk sama aasta sügisel tekkis võimalus külastada Helsingis puuetega inimeste keskust Celia, kus anti väga põhjalik ülevaade pimedatele mõeldud abivahenditest, ruumide planeerimisest ning 20 aasta jooksul sealse pimedate raamatukogule annetusena valmistatud puuteraamatute temaatikatest, valmistamise võimalustest jms. Sel hetkel kogus olevaid raamatuid sai ka praktiliselt oma käega katsuda ning ainesesse süüvida. Ühesõnaga – reis pimedate maailma oli õpetlik, võiks öelda isegi, et „nägija sai nägijaks”. Sealts edasi arenes koostöö Eesti Pimedate Raamatukoguga, kus valmistatakse kiledele pimekirjatekste raamatutesse liimimiseks ning nii nende kaudu, Eesti Pimedate Liidu, Tallinna Puuetega Inimeste Koja kui ka interneti vahendusel (põhiliselt Soome materjalide põhjal) sai otsitud informatsiooni oma üliõpilasrühmadele loengute ettevalmistamiseks pimedate maailma temaatikast.

Projekti üldeesmärgiks oli tõsta Tallinna Ülikoolis õppivate käsitöö ja kodunduse ning töö- ja tehnoloogia erialade üliõpilaste ja tegevõpetajate oskusi projektipõhise õppe läbiviimiseks tööõpetuse tundides ning taktiilsete (õppevahendite) raamatute valmistamine nägemispuudega õpilastele.

Alameesmärgid:

1. Elukestva õppe kontseptsioonist lähtuvalt koolitusest osavõtjate innustamine omandama uusi teadmisi ja oskusi ning rakendama omandatud uudsetes olukordades ning praktilises tegevuses;
2. Erinevate infoallikate (teatmeteosed, internet) kasutamise vajaduse tähtsustamine loovainetes tänapäevases õppeprotsessis;
3. Huvi äratamine ainealase loovuse ja fantaasia arendamiseks manuaalse tegevuse kaudu;
4. Käsitöö ja kodunduse ning töö- ja tehnoloogiaõpetajate koostöö arendamise võimaluste pakkumine ning ainetevahelise lõimimise propageerimine;
5. Anda ühiskonna/hariduse arengusuundadega seotult ülevaade hariduslike erivajaduste olemusest, oskusainete tähtsusest õpilaste/erivajadustega õpilaste arendamisel ja eluks ettevalmistamisel; sellega seonduvatest probleemidest aine õpetamisel;
6. Koolitavate erialase professionaalse pädevuse tõstmine tööks koolis hariduslike erivajaduste õpikeskkonnas;
7. Kujundada oskus kavandada ja valmistada nägemispuudega õpilastele õppevahendeid;

8. Kujundada oskus iseseisvalt ette valmistada ning läbi viia projektõpet (arendusprojekte) ning seeläbi parandada läbilöögivõimet tööturul; anda ülevaade projektõppe spetsiifikast ning praktiline kogemus projektitöö rakendamisest.
9. Korraldada 2008. a. Eesti Rahvusraamatukogus 2 näitust: a) üliõpilaste projektitöödena valminud rahvakultuuriteemaliste puuteraamatutest – „Näputööga nägijaks”; b) „Tallinna Ülikooli tööõpetuse erialad 50” - (läbilõige kogu perioodi õppetöödest) ja TLÜ-s 1 näitus.
10. Tutvustada ja propageerida Eesti Vabariigis puuteraamatute valmistamist.

Sihtgrupiks olid Tallinna Ülikooli Tööõpetuse osakonnas õppivad üliõpilased ning üldhariduskoolide käsitöö ja kodunduse ning töö- ja tehnoloogiaõpetuse õpetajad, sest käesoleva projektipõhine (täiend)koolitustegevus oli suunatud üldhariduskoolidele väljatöötatava riikliku õppekava tööversiooni raames kavandatava tehnoloogiaõpetuse vanema astme projektõppe korraldamisele. Samuti toetuti suures osas manuaalse tegevusele ja antud kontingent omas selleks vastavat ettevalmistust. Täiendkoolitusse oli kaasatud ka klassiõpetajaid, kunstiõpetajaid jt ainetes õpetajaid - eesmärgiks sihtrühma nii erialase kompetentsuse tõstmine kui ka võimalikult laiapõhjalise nn huviliste ringi loomine taktiilsete raamatute valmistamiseks nägemispuudega lastele ja seeläbi Tallinna Pimedate Raamatukogu fondi loomine ning täiendamine.

Vajalikkuse põhjendus:

Tänapäeva Eesti ühiskond ootab kooli elukestvatele õppele orienteeritud, seega enesearendamisele avatumat ja pädevamat õpetajat, kes tuleks paremini toime oma tööga, sest õpetaja kanda on kogu kooli ees seisev põhiülesande täitmine ja eesmärkide saavutamine; anda õpilastele uusi teadmisi, oskusi, vilumusi oma ainevallas, kujundada õpilasel vajalikud pädevused.

Vabariigi tasandil on aga tekkinud probleem – õpilaste omandatavad üldpädevused põhikooli lõpuks ei ole piisavad. Üldpädevused toetavad eluks ettevalmistamist ning oluline on õppe seostamine eluga. Näiteks käsitöö ja kodundusalased teadmised on baasiks, mis loob võimaluse suhteliseks autonoomsuseks turumajanduslikult organiseeritud industriaalühiskonnas. Uudsus seisneks siin selles, et erinevate õppeviiside ja –meetodite kasutamine tundides (tööõpetuse) ei tuleneks ainult ainetundide mitmekesistamise vajadusest vaid oleks aluseks ka riikliku õppekava üldosa ainealasel toetamisel.

Kehtivas õppekavas rõhutatakse rohkem õppe sisu, ehk mida tuleb õppida, aga üsna mitmeti tõlgendatavalt seda, kuhu tuleb õppimisega jõuda. Järelikult peab õppeprotsess muutuma oskuste õpetamiselt teadmiste analüüsimisele ja seoste loomisele, mille saavutamine eeldab aktiivõppemeetodite rakendamist õppetöös (nende käigus oskust iseseisvalt töötada õppe- ja erialakirjandusega ning saadud info analüüsimise võimet). Projektõpete kui innovaatiline õppemeetod võimaldab kõige optimaalsemal moel arendada eluks ja tööks vajaminevaid oskusi ja isikuomadusi.

Nii ühiskonnas tervikuna, kui haridussüsteemis eraldi räägitakse üha enam ka kaasamisest. Kaasamine hariduses tähendab: erivajadustega laste õpetamist tavakoolis, tavakooli õpetajate ja korraldajate toetamist, ühesugust päevakava nii erivajadustega lastele kui tavalisele lastele, sõbrussuhete julgustamist erivajadustega laste ja nende klassikaaslaste vahel, kaasamist tõsiselt võtvaid õpetajaid ja koolijuhtkondi; kõigile lastele erinevustest arusaamise ja aktsepteerimise õpetamist (UNESCO, 1997). **Suhtumine erivajadustesse on demokraatia ja tolerantsi indikaator ühiskonnas.**

Käesolevas projektis on lähtunud/toetunud avatud õpetuse projektipõhisele meetodist kui võimalikust lahendusest õppeprotsessi loominguks muutmiseks. Meetod on esitatud praktilistele kogemustele tuginedes. Kogemused on saadud projekti autori juhendatud ja 2005. aastal Tallinna Ülikooli käsitöö didaktika õppetoolis kaitstud bakalaureusetöö koostamise juhendamise käigus, kursuslaste tagasisideme ankeetidest, infot otsides ja analüüsidest, loenguteks õppematerjale koostades.

Antud projektipõhine õpe lülitati 2005-2009 õppeaastal TLÜ-s tööõpetuserialade loengutsükklisse „Rahvakunsti alused” loominguks ülesandena. Samuti valmistati puuteraamatuid ainekursuste: lapimaal, etnograafilised tekstiilid, käsitöötehnikad ja didaktika tikkimise osa raames. Lisaks on toimunud ka tegevõpetajate täiendkoolitus. Koolitusgruppides moodustati 3-4-5-e liikmelised tööühmad, kas naiskäsitöö või meeskäsitöö kesksemana või segarühmadena. Puuteraamatute valmistamiseks vajaminevad materjalid hankisid rühmad ja juhendaja ise nõ omafinantseeringu korras heategevuslikul eesmärgil. Eesti Pimedate Raamatukogu toetas pimekirjatekstidega. Õppetööl osales kokku 150 inimest.

Järgnevalt **põhimõtted**, millest lähtuti puuteraamatute valmistamise õpetamisel ainekursuse „Rahvakunsti alused” raames (raamatute teemad seonduvad eelkõige rahvakultuuriga, propageerimaks meie esivanemate mõttemaailma):

Tööõpetuse sisu on olnud aastate jooksul erinev, kuid põhieesmärk on olnud samasugune - käsitöö on mitmekülgset isiksust arendav aine, mis valmistab ette õpilast eelseisvaks eluks ning annab praktiliste oskuste kõrval ka vaimseid ja esteetilisi teadmisi töö tegemise kaudu. Aja jooksul teisenevad väärtushinnangud, ühiskonnas toimuvad pidevad muutused ning ka käsitööõpetus muutub koos ajaga. Põhimõte on selles, et tegelda tuleb nii vana kui ka uuega. Nii ongi õppekavas kõrvuti infotehnoloogia ja rahvuslik käsitöö. Moderne õppimine tagab arengu, vanaga tegelemine aitab hoida püsiväärtusi, millele meie kultuur toetub.

Ometi on paljud hädavajalikud muutused õpilaste isiksuses tingitud mitte niivõrd aine konkreetsest sisust, kuivõrd kasutatud õppevormidest ja –meetoditest ning õpitegevuses kujunenud suhtumisest. Tööõpetuse tundides on võimalik kasutada väga palju eri meetodeid. Erineva suulise või kirjaliku informatsiooni, tehnoloogiliste kaartide ja jooniste, näidistööde lülitamine õppeprotsessi aitab tagada õpilaste mõttetegevuse arengu ja nende aktiivsuse.

Kokkuvõtteks

- Koolituse käigus õpetajate täienenud oskused tagavad õpilastele parema ettevalmistuse ja seeläbi parema tööhõive võimalused, suundavad rohkem õpilasi käelise tegevusega seotud erialadele. Projekt toetas tegevusi ja tegevuste elluviimist, mis on seotud riikliku õppekava üldosa ja üldpädevuste arendamisega.
- Projekti tegevuste käigus töötati välja ja kinnitati TLÜ Avatud Ülikooli Büroos täiendkoolituse õppekava, mille alusel saab edaspidi läbi viia samalaadseid täiendkoolitusi nii TLÜ-s kui ka üldhariduskoolides;
- Toimused: täiendkoolitus Valga Maakonna õpetajatele, loengukursused käsitöö ja kodunduse ning töö- ja tehnoloogiaõpetuse üliõpilastele, mille praktilise projektõppe rühmatööde teemadeks oli Eestis kasvavate puudega seonduv: lehtpuud, okaspuud, pühad puud, rahvakultuuri valdkond jms.
- Projektipõhise õppe tulemusel valmis 41 taktiilset raamatut/õppevahendit vaegnägijatele/pimedatele lastele;
- Valmisid fotokogud raamatute lehekülgedest (kogu on abiks raamatute kasutamise käigus võimalike kadumaläinud üksikkomponentide taastamisel);
- Õpetuse läbiviimine andis enesearendamisele avatumad ja pädevamad aineõpetajad, kes tulevad paremini toime oma tööga, andes õpilastele läbi aktiivõppe/projektõppe uusi teadmisi, oskusi, vilumusi oma ainevallas, kujundades õpilastel vajalikud pädevused;
- Õpetajate said praktilise, vaegnägijatele suunatud õppematerjali koostamise kogemuse tööks ainetundides hariduslike erivajaduste õpikeskkonnas.
- Pandi alus Eesti Pimedate Raamatukogu taktiilsete raamatute kogu kujunemisele.
- Läbi näituste korraldamise nii TLÜ siseselt kui Eesti Rahvusraamatukogu propageeriti taktiilsete lasteraamatute valmistamist ja samas ka TLÜ tööõpetuse erialadel õppimist ning väärtustati raamatute valmistajate panust nii heategevusse kui ka Tallinna Ülikooli ja tööõpetuse osakonna hea maine kujundamisse.
- Juhiti üldsuse tähelepanu puuetega laste arengut soodustavate õppevahendite koostamise vajalikkusele ja innustati potentsiaalseid raamatuvalmistajaid.
- Antud mahus ja antud didaktilistel ning järjepidevuslikel alustel, samas heategevuslikus korras on taktiilseid raamatuid vabariigi tasandil valmistatud ainult Tallinna Ülikooli tööõpetuse osakonnas.
- 39 puuteraamatut kingiti Eesti Pimedate Raamatukogule ja 2 mängu Tallinna Heleni Koolile.

Raamatuid valmistanud rühmad tõdesid, et mõelda on vaja väga-väga palju, fantaasia ja leidlikkus tuleb endas üles leida, tegevus on töö- ja ajamahukas, kuid kui raamat valmis, siis tulemusest saadav töörõõm ning rahuldus, ka uhkus enda üle korvab ainepunktide saamiseks ajalise ülekulu igati. Töodesse pandud südameheadus on tõeliselt soojendav. Ka kaasaegses individualistlikus ühiskonnas on võimalik rohkesti altruismi kogeda. Ikkagi kehtib veel „reegel” – andmisrõõm on kõige suurem rõõm.

Edaspidi on eesmärgiks Eesti Pimedate Raamatukogu taktilsete raamatute kogu täiendamine, samuti võiksid tulevikus teisedki raamatukogud Eestis omada arvestatavat puuteraamatute hulka, sest läbi raamatukogude oleks nende levik ning kättesaadavus pimedalaapse jaoks kõikides maakondades garanteeritud.

30. oktoobril 2007.a. tunnustas haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas Tallinna Ülikooli käsitöö ja kodunduse didaktika õppetooli eestvedamisel toimunud puuteraamatute valmistamist ning nende oskuste õpetamist nii üliõpilastele kui ka tegevõpetajatele 2006/2007. õppeaasta „Väärt teo” tiitliga.

Ja veel ... Näitustel said puuteraamatud äärmiselt positiivse ning südamliku suhtumise osaliseks ja lõpetada võikski ühe tegevõpetajast näitusekõlastaja sõnadega:
”Kaasaegse Eesti ülikoolidesse on tekkinud nii ja naasuguseid suhtumisi, pärast seesugust näitust aga mõtlen Tallinna Ülikoolist jälle suurelt ...”

Projektijuht: TLÜ lektor Tiia Artla

Projekti toetasid:

- Eesti Pimedate Raamatukogu
- Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet
- Hasartmängumaksu Nõukogu Sotsiaalministeeriumi ja Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu.

Tallinn...